

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Ремінна Лілія Володимирівна

на тему:

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В
МАГІСТРАТУРІ**

Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті
імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: к. п. н, ст. викладач Коблик В.О.

РЕЦЕНЗЕНТ: д.п.н., професор. Ящук С.М.

Захист відбудеться *19 травня 2022 р. о 9.00 год.* на засіданні ЕК кафедри
педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі *назва*, за адресою: 20308, м. Умань
вул. Садова, 28, ауд. № 316

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	6
1.1. Характеристика комунікативної компетентності фахівця.....	6
1.2. Структура комунікативної компетентності майбутніх викладачів.....	36
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА В МАГІСТРАТУРІ	
2.1. Теоретичне обґрунтування технології формування комунікативної компетентності майбутнього викладача закладу освіти.....	56
2.2. Експериментальна перевірка технології формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів в процесі навчання магістратури.....	76
2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи.....	86
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Перебудова системи освіти України згідно з європейськими і національними пріоритетами спричиняє зміни в усіх її ланках, висуває нові вимоги до її суб'єктів. Майбутні викладачі закладу вищої освіти виступають гарантами ефективного функціонування навчальної установи, її конкурентоспроможності і престижності на ринку освітніх послуг. Відповідно посилюються вимоги до рівня кваліфікації сучасних викладачів, сформованості їхньої професійної компетентності. У зв'язку з цим, актуальною постає проблема підготовки висококваліфікованих викладачів нової формації в контексті переосмислення функцій освіти, зумовлених зокрема запровадженням компетентнісного підходу.

Комунікація як одна з важливих сфер виконання професійних функцій викладацьких кадрів освітньої галузі виступає важливим інструментом вирішення управлінських завдань у співпраці і взаємодії з керівництвом, громадськістю, педагогічним колективом, користувачами освітніх послуг, що спричиняє підвищену увагу науковців і практиків до формування комунікативної компетентності викладача закладу освіти.

Процесу професійної підготовки кадрів для освітньої галузі присвятили наукові дослідження В. Бондар, О. Брюховецька, Л. Васильченко, Г. Вдовиченко, М. Ворон, Л. Даниленко, Ю. Дуднєва, І. Лапшина, Л. Коробович, С. Королюк, В. Лаврук, В. Луговий, В. Лунячек, І. Малицька, О. Мармаза, М. Михайліченко, М. Пахолівецька.

Проблема комунікативної компетентності фахівця висвітлюється в працях вітчизняних (Л. Барановська, Т. Єжижанська, М. Осадча, Ю. Федоренко, О. Тарнопольський) та зарубіжних (Е. Берн, Дж. Гумперз, М. Канейл, Дж. Мид, Дж. Морено, В. Погольш, Д. Равен, Г. Рикхейт, К. Роджерс, М. Свейн, Х. Стрехнер, Д. Хаймс, Т. Хольтгрейвс) науковців. Особливу увагу приділено формуванню комунікативної компетентності представників різних професій: педагогів (Н. Ашиток, Л. Бірюк, М. Васильєва, Н. Волкова, Ю. Вторнікова,) тощо.

Актуальність вказаної проблеми, а також недостатність досліджень означеної площини питань визначили вибір теми магістерського дослідження: **«Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів в процесі навчання в магістратурі»**

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх викладачів в процесі навчання в магістратурі.

Предмет дослідження – технологія формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів в процесі професійної підготовки в магістратурі.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні технології формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів у процесі навчання в магістратурі.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. На підставі аналізу наукової літератури визначити суть і структуру комунікативної компетентності викладача закладу вищої освіти.
2. З'ясувати проблеми формування комунікативної компетентності викладачів в педагогічній теорії та практиці.
3. Теоретично обґрунтувати технологію формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів в процесі навчання в магістратурі.
4. Експериментально перевірити ефективність технології формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів в процесі навчання в магістратурі.

Для розв'язання визначених завдань використовувались такі **методи дослідження**:

теоретичні: аналіз теоретичних праць з педагогіки, психології, філології, управління; нормативних документів, синтез, співставлення, узагальнення наукової літератури;

емпіричні: анкетування, тестування, бесіди, спостереження, контент-аналіз документації (навчальних планів, програм навчальних курсів), вивчення продуктів діяльності для виявлення рівня сформованості комунікативної

компетентності майбутніх викладачів; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи);

Теоретичне значення дослідження полягає у тому, що обґрунтовано технологію формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів в процесі навчання в магістратурі; схарактеризовано сутність поняття «комунікативної компетентності».

Практичне значення дослідження полягає у тому, що технологія формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів може бути використана в процесі професійної підготовки магістрантів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження доповідалися, обговорювалися на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (Умань, 2022).

Структура й обсяг магістерської роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 98 сторінок, із них основного тексту 82 сторінок.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення опрацьованої науково-педагогічної літератури та результатів дослідження пропонуються такі висновки, які стверджують основні положення дослідження.

1. На підставі аналізу наукової літератури щодо ключових понять дослідження визначено суть комунікативної компетентності викладача закладу вищої освіти. Особливості комунікативної компетентності викладача закладу вищої освіти зумовлені викладацькою функцією, яка передбачає організацію не лише власної, але й діяльності інших, спрямованої на реалізацію освітніх програм; викладацькою діяльністю і взаємодією різних структурних підрозділів і фахівців закладу, що забезпечує його життєздатність і відповідність висунутим вимогам з боку суспільства і держави; контроль і відповідальність за

діяльність тощо. Визначено структуру комунікативної компетентності викладача, до якої включено: мовну компетентність, яка передбачає володіння державною та іноземною мовами; компетентність з використання інформаційно-комунікаційних технологій; спроможність вирішувати професійні завдання за допомогою комунікації; здатність до професійно-особистісного зростання з використанням комунікативних засобів.

2. Проведений аналіз теорії і практики професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти дозволив виявити потенціал її форм і напрямів з метою формування у фахівця комунікативної компетентності як спеціальної для виконання функцій науково-педагогічної діяльності, з'ясувати існуючі проблеми (ставлення до комунікативної компетентності як до другорядного додатку; неусвідомлення з боку викладачів і користувачів освітніх послуг потреби в такій компетентності для виконання управлінських функцій керівника закладу освіти; неврахування специфіки комунікативної компетентності для управлінської діяльності під час комунікації керівника на різних рівнях взаємодії тощо).

3. Теоретично обґрунтовано технологію формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти у процесі магістерської підготовки, яка містить такі етапи: концептуальний, мотиваційно-стимулюючий, змістово-процесуальний, практичний, діагностико-корекційний.

4. Узагальнення результатів експериментальної роботи свідчать про ефективність упровадженої технології формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів у процесі навчання в магістратурі.

Виявлено позитивну динаміку формування комунікативної компетентності, а саме: відсоток магістрантів експериментальної групи з високим рівнем змінився від 19,4 до 39,8%. Значно зменшилася кількість майбутніх викладачів ЗВО, які продемонстрували низький рівень (з 46,9 до 11,2%). У магістрантів контрольній групі позитивні зміни відбулися, проте незначні: високий рівень – з 18,8 до 22,9%, достатній – з 31,2 до 32,3%, низький рівень – з 50,0 до 44,8%.

Результати формувального етапу педагогічного експерименту показали,

що запропонована технологія формування комунікативної компетентності майбутнього викладача є ефективною за умов педагогічно-доцільного поєднання традиційного та особистісно-орієнтованого, комунікаційно діяльнісного, проблемного, інтерактивного, розвиваючого навчання.